Mapes de Patrimoni Cultural

Diputació Barcelona

Les trinxeres de la Guerra Civil Espanyola

Abrera

Ubicació

Comarca:	Baix Llobregat
Lloc/Adreça:	Bosc de Sant Miquel
Emplaçament	A 50 metres al sud-est de la urbanització de Sant Miquel
Alçada:	137

Coordenades:

Latitud:	41.53043
Longitud:	1.91793
UTM Est (X):	409729
UTM Nord (Y):	4598208

Classificació

Número de fitxa	08001 - 107
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Jaciment arqueològic
Estil / època:	Contemporani
Segle	XX
Any	1939
Estat de conservació	Regular
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BCIL
Observacions protecció:	Declarat BCIL per unanimitat pel Ple Municipal de l'Ajuntament d'Abrera.
Data aprovació:	dj., 26/11/2020 - 12:00
Número inventari	20940
Generalitat i altres inventaris	
Accés	Fàcil
Ús actual:	Cultural
Titularitat	Pública

Titular: Ajuntament d'Abrera

Fitxes associades:

Mas d'en Ribes

Memòria oral de la II República a la postguerra

Autoria de la fitxa Josep Anton Pérez Arriaga (Tríade Serveis Culturals)

Data de registre de la fitxa: dv., 11/12/2020 - 17:03

Descripció

El jaciment arqueològic s'emplaça en una zona boscosa, el bosc de Sant Miquel, situada a 50 metres al sud-est de la urbanització homònima, ubicada a poc més d'1 quilòmetre al nord-est del nucli d'Abrera. Els resultats de les intervencions arqueològiques portades a terme pels arqueòlegs Adam Picon Mañosa i Òscar Augé Martínez els anys 2017 i 2018, recollits a les memòries arqueològiques, posen de manifest la descoberta d'un el complex defensiu d'una extensió aproximada d'uns 4500m2. Es tracta d'un conjunt format per vàries línies de trinxeres, quatre refugis i tres pous de tirador, vinculats amb el conflicte bèl·lic de la Guerra Civil espanyola. La disposició de les línies de trinxera identificades és paral·lela a les línies de nivell del terreny on estan excavades, ascendint des de la cota 137 m.s.n.m, on se situa la primera línia, fins a la cota 162 m.s.n.m, gairebé al capdamunt del turó, on hi ha la darrera trinxera localitzada. Una sisena trinxera puja en perpendicular a la resta per l'extrem sud del sector. El conjunt queda limitat al nord per una pista forestal, mentre que pel sud ho fa a un talús de contenció del pendent que es troba just a la sortida de la boca oest del túnel de l'Autovia B-40, o Ronda del Vallès, que forada la Serra d'en Ribes. Les intervencions arqueològiques van permetre la recuperació de diverses restes de material bèl·lic, principalment munició i restes d'armament de fabricació italiana. Aquest fet serveix als arqueòlegs per avalar la hipòtesi que els defensor republicans foren ràpidament foragitats de la seva posició (potser reculant fins a la zona de Mas d'en Ribes), i que les trinxeres foren ocupades per forces nacionals des d'on fustigarien aquest punt.

Història

El jaciment cal emmarcar-lo en els darrers moments de la Guerra Civil espanyola (1936 i 1939) a Catalunya, concretament en el context del trencament del Front de l'Ordal, a principis del 1939, per part de les tropes faccioses insurrectes, i l'intent de la República d'establir un nou front al riu Llobregat.

La notícia de l'existència de combats a la zona del bosc de Sant Miquel la trobem de manera indirecta a les memòries del tinent coronel Francisco Hidalgo de Cisneros, conservades a l'Arxiu Militar d'Àvila, on s'explica que per arribar al Mas d'en Ribes (fitxa 57 del Mapa de Patrimoni Cultural i Natural d'Abrera) van haver de superar la presència d'armes automàtiques, molt possiblement emplaçades en aquestes trinxeres.

Una part del jaciment fou localitzat I catalogat entre els anys 2008 i 2009, durant el control arqueològic de les obres de construcció del tram comprès entre Abrera i Olesa de Montserrat de l'Autovia B-40. No es va fer cap actuació, més enllà de constatar que els treballs no afectaven el jaciment.

Entre els dies 14 de març i 5 de maig del 2016, es va dur a terme un control arqueològic preventiu de les obres que la companyia "Mina Aigües de Terrassa" estava duent a terme per realitzar un *bypass* a la canonada que abasteix d'aigua el municipi de Terrassa des de la Planta de tractament d'aigües del riu Llobregat. En el marc d'aquesta intervenció, es va efectuar un primer aixecament topogràfic i es van es van poder situar les trinxeres i els refugis.

Els anys 2017 i 2018 es van fer intervencions arqueològiques motivades per la voluntat de l'Ajuntament d'Abrera de posar en valor el conjunt patrimonial de les trinxeres del bosc de Sant Miquel, El jaciment ha estat excavat i fet accessible per Òscar Augé Martínez i Adám Picón Manyoses amb el finançament de la Diputació de Barcelona i del propi Ajuntament d'Abrera.

Bibliografia

AUGÉ, Òscar; PICON, Adam (2018): Memòria de la intervenció arqueològica al jaciment de les Trinxeres de la Guerra Civil espanyola del Bosc de Sant Miquel (Abrera, Baix Llobregat). Del 04 d'octubre al 12 de novembre de 2017. Informe inèdit

AUGÉ, Òscar; PICON, Adam (2018): Memòria de la intervenció arqueològica al jaciment de les Trinxeres de la Guerra Civil espanyola del Bosc de Sant Miquel (Abrera, Baix Llobregat). del 14 al 23 de novembre de 2018. Informe inèdit

Enllaços d'interès:

https://www.youtube.com/watch?v=Clp6S5UovvI&feature=youtu.be